

Parodie moet geen expliciete kritiek bevatten

Deens kunstenaar bevrijd uit surrealistische wurggreep

Het Brusselse hof van beroep heeft beslist dat de erfgenamen van Hergé en Magritte zich niet langer mogen verzetten tegen de exploitatie van parodiërende werken van de Deense kunstenaar Ole Ahlberg.

Dirk Voorhoof
Inger Høedt-Rasmussen

In 1998 en 2002 organiseerde de Brusselse kunstgalerij Racines & L'œil een ten-

toonstelling met werken van Ole Ahlberg. De tentoonstelling van 1998 droeg als titel 'Deens surrealisme'. De expositie van 2002 toonde het werk van Ahlberg waarin hij het werk van Hergé en Magritte op een

wel bijzondere wijze 'parodiërend' transformeert.

Bij aanvang van beide exposities eisten Moulinsart, de weduwe van Hergé en de legataris van de rechten van Magritte (Charly Herscovici), met tussenkomst van een gerechtsdeurwaarder, de onmiddellijke verwijdering van de werken. Ze eisten ook de vernietiging van de werken van Ahlberg en een

schadevergoeding van 7.500 euro. Moulinsart & Co namen vooral aanstoot aan het feit dat de werken van Ahlberg Kuifje en kapitein Haddock in een erotische context plaatsten. Een ander werk mengde de figuren van de detectives Jansen en Janssen uit het werk van Hergé met de surrealistische omgeving die Magritte vorm gaf in zijn werk 'Golconde' uit 1953.

Kunst en kunstenaars bewegen zich hier in een spanningsveld tussen commerciële belangen, auteursrechtelijke aanspraken en artistieke expressievrijheid. Moet de parodie gezien worden als een restrictief te interpreteren uitzondering op het auteursrecht of moet aan de parodie een ruimer bewegingsveld worden geboden als een specifiek format van kunstexpressie en uitingvrijheid?

PARODIE OP JUSTITIE

De twee tussenkomsten van Moulinsart & Co verhinderen de expositie en de verdere exploitatie van de werken van Ahlberg. Die leidde een stakingsvordering in om daar via de rechter een einde aan te laten maken (artikel 87 auteurswet). Tegelijk eiste hij de erkenning van zijn recht als auteur om zijn werk aan het publiek mee te delen en te exploiteren. Hij voerde aan dat zijn parodieën op het werk van Hergé en Magritte zelf ook originele werken waren, beschermd door het auteursrecht.

De voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in Brussel wees de vordering af. Het vonnis argumenteerde dat de stakingsvordering van artikel 87 auteurswet gericht is op het veilig stellen van de auteursrechten en niet aangewend kan worden ter bescherming van een uitzondering op het auteursrecht. Het recht op parodie is immers geen auteursrecht, maar een uitzondering daarop (artikel 22, § 1, 6° auteurswet). Ahlberg werd zelf veroordeeld voor tergend en roekeloos geding.

Hij tekende beroep aan tegen het vonnis, dat hem eerder overkwam als een parodie op justitie. Ruim vier jaar later krijgt de Deense kunstenaar gelijk van het hof van beroep in Brussel. Het werk van Ahlberg kan weer tentoongesteld worden in België.

In essentie komt het arrest van het Brusselse hof erop neer dat de (hypperrealistische) werken van Ahlberg als originele kunstwerken te beschouwen zijn en dat hij zich voor het transformeren van het werk van Hergé en Magritte kan beroepen op de parodie-exceptie en de vrijheid van kunstexpressie. Het auteursrecht heeft de voorbije 200 jaar sterk de nadruk gelegd op de bescherming van de belangen van de individuele kunstenaar. Aan de auteur werd een exclusief monopolierecht verleend. De bescherming van het auteursrecht is evenwel steeds verder uitgebreid, via onder andere het oprekken van de notie 'auteurswerk', via de langere beschermingsduur tot 70 jaar na de dood van de auteur, via de bescherming van de technische beveiliging op auteurswerken, via een restrictievere interpretatie van de uitzonderingen en via steeds meer mechanismen van controle en straf van inbreuken. Het auteursrecht is steeds verder buiten

zijn oevers getreden, waardoor het op zijn beurt de mogelijkheden heeft ingeperkt van nieuwe ontwikkelingen van artistieke expressie. Het auteursrecht lijkt te zijn vervreemd van de kunstenaar. Tijd dus voor een paradigmawissel.

Om niet in botsing te komen met de traditionele toepassing van het auteursrecht had Ahlberg ook een jongetje met een kuif kunnen schilderen, eventueel met een hondje. En een vreemd uitzienend raket had allicht ook nog net gekund. In dat geval was het aan de lezer geweest om te gissen waarom het werk van Ahlberg refereerde en kon hij niet van (overdreven) nabootsing worden beschuldigd. Met het arrest van 14 juni 2007 zet het hof van beroep van Brussel zich af tegen zo'n benadering en aanvaardt het dat Kuifje, kapitein Haddock en de detectives Jansen en Janssen als gemakkelijk herkenbare figuren in een totaal nieuwe omgeving worden gepresenteerd.

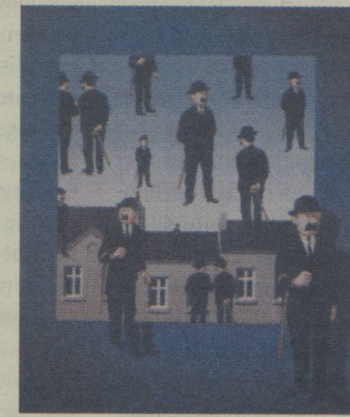
Hergé heeft zelf een fantasiewereld gecreëerd voor Kuifje, die Ole Ahlberg nu verder uitbreidt. Is het krenkend voor hun eer of die van Hergé om Kuifjes en Haddocks interesse voor dames te tonen? Het Brusselse hof van beroep bena-

O. Ahlberg, Visite Impromptu

O. Ahlberg, Titel onbekend

O. Ahlberg, Représentation Interdite

R. Magritte, Golconde

drukt dat het voldoende bekend is dat erotiek of pornografie niet de inspiratiebron waren van Hergé, zodat het werk en de voorstelling van Ahlberg geen schade kunnen

toebrengen aan de eer of reputatie van de oorspronkelijke kunstenaar. Van verwarring kan evenmin sprake zijn. Heeft de maatschappij er behoefte

aan dat beelden die het blikveld op de wereld verruimen en de kunst ontwikkelen vernietigd of verboden moeten worden om het werk van een overleden man te beschermen tot 70 jaar na zijn dood?

Ook Magritte maakte in 1950 een parodie, een transformatie van het werk van Manet (*Le balcon*). Toen was de duur van het auteursrecht beperkt tot 50 jaar na de dood van de auteur (Manet overleed in 1883). Mogen we niet aannemen dat Magritte Ole Ahlberg zou hebben gesteund?

Het arrest van het hof van beroep van 14 juni 2007 opent nu de mogelijkheid tot zo'n vorm van transformatie en introduceert daarmee een nieuwe dimensie van het parodiebegrip. Het is niet vereist dat een parodie een expliciete kritiek bevat of de spot drijft met een bestaand werk. Dat de auteursrechthebbers niet houden van die transformatie, is geen voldoende reden om de kunstexpressievrijheid in te perken. Het is evenmin de taak van de rechter om over de goede smaak in de kunst te oordelen.

Het arrest erkent ten volle het recht van Ahlberg om zijn parodiërende kunstwerken te maken. Het arrest hanteert daarbij het perspectief van de kijker: de parodie

is geoorloofd als de ontleding niet als impertinent, buitensporig of brutaal wordt waargenomen en wanneer de exploitatie van de parodie geen schade toebrengt aan de exploitatie van het originele werk door het onttrekken van cliënteel. Het hof erkent dat het werk van Ole Ahlberg origineel is. Hij creëert niet enkel een ontmoeting van de fictieve wereld met de realiteit, maar laat ook twee bestaande fictieve werelden met elkaar kennismaken. Ahlberg brengt de iconen uit het werk van Hergé en Magritte tot nieuw leven, waarin de grenzen tussen droom en werkelijkheid vervagen. Het arrest creëert op zijn beurt een nieuwe juridische werkelijkheid door aan het parodiebegrip een invulling te geven waar sommigen konden van dromen en anderen een nachtmerrie van krijgen.

(De auteurs zijn lid van de Legal Human Academy)

Brussel 14 juni 2007, Tijdschrift voor Belgisch Handelsrecht 2007/7, 687-693. Vgl. Voorz. Rb. Brussel 19 september 2003, AM 2004/1, 38

www.oleahlberg.dk/gallery.html en www.galeriewolfsen.dk

Aan alles gedacht?

Ook aan uw presentatie ...?

Unibind alvast wel!

Met Unibind bindt u al uw contracten, aktes, juridische adviezen en besluiten kwalitatief en professioneel in op een gemakkelijke manier. Bovendien neemt het slechts 3 seconden van uw tijd in beslag.

Do you Unibind?

Bel gratis 0800-16600
ANTWOORDFAX 0800-95340

- ☐ Ik wil een gratis stalenpakket
- ☐ Ik wil informatie over alle Unibind-producten
- ☐ Ik wil een vrijblijvende demonstratie op mijn kantoor

bedrijf _____
tel. _____
naam _____
fax _____
adres _____
e-mail _____

Unibind®
Binding • Laminating • Presentations

Peleman Industries nv - Rijksweg 7 - 2870 Puurs - www.unibind.com - info@unibind.com

WETSTRAAT WATCHER

Kamer wil wapenwet versoepelen

Hans Van Themsche was nog niet voor het assisenhof verschenen of het parlement wilde de nieuwe wapenwet, die door zijn racistische raid werd versneld, al versoepelen.

John De Wit

Door de nieuwe wapenwet is ieder wapenbezit verboden, tenzij je daarvoor een vergunning van vijf jaar hebt. De wet heeft een lange voorgeschiedenis die al teruggaat tot justitieminister Tony Van Parys (CD&V). Telkens slaagden de wapenlobby's uit Wallonië en Limburg erin om de wet tegen te houden. Maar onder minister Onkelinx kwam hij er dan toch, mede door de moorden van Hans Van Themsche. De wet was echter nog maar pas goedgekeurd of sommigen wilden hem alweer versoepelen.

VOORUITGANG

De Kamercommissie Justitie boog zich nu al drie keer over een resem wetsvoorstellen om de wapenwet te versoepelen. Een aantal van die voorstellen verlengt de uitzonderingstermijn waarbinnen mensen illegale wapens moeten binnenleveren of waarbinnen ze voor een wapen dat ze al bezaten een vergunning moeten aanvragen. Deze uitzonderingstermijn was al eens verlengd van 9 december 2006 tot 30 juni 2007. De PS, die zich tot net voor de verkiezingen van 10 juni 2007 had verzet tegen een verdere verlenging van die termijn, wilde in het nieuwe parlement plots de hoogdringende behandeling van haar voorstel om... de termijn te verlengen. Ze kreeg die hoogdringende behandeling ook, en wil de termijn nu op 31 december 2007 brengen. De MR kiest voor 31 maart 2008, in een ontwerptekst van CD&V is sprake van 30 juni 2008. Deze 'hoogdringende behandeling van de verlenging van de verlenging van de uitzonderingstermijn' werd

twee keer uitgesteld door de nieuwe commissie Justitie. De tweede keer gebeurde dat omdat ze het advies wilde kennen van de voorzitter van de Adviesraad voor Wapens, Filip Ide. Die was er die tweede keer ook al bij, maar hij moest zijn leden nog raadplegen en kon toen geen advies geven. Maar toch is er vooruitgang. De eerste keer werd de behandeling nog gekoppeld aan de behandeling door de Commissie Binnenlandse Zaken van de voorstellen tot splitsing van het kiesarrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde. Omdat in de voormiddag de Franstaligen verhinderden dat over BHV werd gediscussieerd, verhinderden in de namiddag de Vlamingen een debat over de herziening van de wapenwet.

De tweede keer ging de discussie vooral over de vraag of de verlenging van de verlenging van de uitzonderingstermijn apart kon worden behandeld, los van andere voorstellen om de wapenwet te herzien. De voorstanders van een koppeling van alle herzieningsvoorstellen betoogden dat een aantal wapenbezitters bedot zou worden als de uitzonderingstermijn nu verlengd zou worden, zonder dat de wet in zijn geheel zou worden herzien. Meer bepaald mensen die wapens geërfd hebben: zij zouden ze alsnog gaan inleveren om dan later vast te stellen dat dat eigenlijk niet nodig was, want wapens erven wordt later allicht een grond om ze wettig te bezitten.

TOCH UITSTEL

3 oktober 2007. Derde keer, goede keer. De voorzitter van de Adviesraad voor Wapens, Filip Ide, geeft zijn advies over de hoogdringende behandeling van de verlenging van de verlenging van de uitzonderingstermijn. Volgens hem moet een nieuwe uit-

zonderingstermijn gekoppeld worden aan een globale herziening van de wapenwet. Meer bepaald moet er zeker een regeling komen voor passieve wapenbezitters: mensen die een wapen bezitten, maar het niet gebruiken (mensen die een wapen erven, jagers en sportschutters die gestopt zijn met hun hobby). Ide vond dat zij een uitzonderingstermijn moesten krijgen, liefst van een jaar, omdat alle anderen al een jaar gekregen hadden en het Grondwettelijk Hof de regeling anders wel eens zou kunnen vernietigen.

Alsof het advies niet was gegeven, stemde de Kamercommissie dan plots in eerste lezing een voorstel van de MR, waardoor de uitzonderingstermijn wordt verlengd van 30 juni 2007 tot 31 oktober 2008 zonder dat aan enig ander hervormingsvoorstel te koppelen. Vanwaar deze nieuwe datum kwam, was niet echt duidelijk. Het VB wilde hem op 31 december 2008 brengen, maar het stelde toch met de meerderheid mee. Dat deden sp.a en Groen! niet. Bij het begin van de zitting van 3 oktober vroeg Maya Detiege (sp.a) om geen debatten over de versoepeling van de wapenwet te voeren tijdens het proces Van Themsche, uit respect voor de nabestaanden. André Frédéric (PS) ging daarmee niet akkoord: 'We kunnen onze werkzaamheden niet opschorten voor een *faits divers*, hoe verschrikkelijk het ook is'. Op de sp.a en Groen! na volgde iedereen Frédéric.

ANDERE VOORSTELLEN

Welke voorstellen tot herziening van de wapenwet liggen nog ter discussie? De PS en de MR willen de vergunningen gratis maken. Nu kosten die nog 65 euro voor één wapen. De MR wil verder dat het makkelijker wordt om een wapenverzameling aan te leggen. Nu krijg je het statuut van wapenverzamelaar pas als je minstens tien wapens hebt. Dat moeten er maar vijf worden, meent de MR. Jagers en sportschutters moeten ook hun wapens onbeperkt in

de tijd kunnen behouden, meent de MR. CD&V en Open Vld onderhandelen nog over een gezamenlijk nieuw 'meerderheidsvoorstel'. Volgens het voorstel worden alle gaatjes in het bestraffen van de wapenverkoop via het internet worden gedicht. Het verbod van verkoop van wapens via postorderbedrijven en het internet stond al in de wet van Onkelinx, maar Gazet van Antwerpen toonde aan dat het verbod bepaald niet waterdicht was. Het nieuwe ontwerpvoorstel maakt nu ook het aanbieden én de organisatie van verkoop op afstand uitdrukkelijk strafbaar, hoewel wapenhandelaars op hun sites toch hun waar met de prijzen mogen voorstellen. Bovendien wordt het voor veroordeelde criminelen moeilijker om een wapenvergunning te krijgen: al wie veroordeeld is voor geweld of bedrog krijgt geen vergunning. Dat geldt ook voor wie de jachtwet of de wet op de sportschutterij overtrad.

Verder wordt een wapenvergunning in principe van onbepaalde duur. De gouverneur zal om de vijf jaar nagaan of de wapenbezitter nog in de voorwaarden is. Het initiatief om de vergunning te verlengen ligt dus niet meer bij de bezitter van het wapen.

Ook mensen die een wapen hebben geërfd zullen dat voortaan geldig kunnen bezitten. Dat is nu niet zo. En eerstukken of historisch belangwekkende of folkloristische wapens zullen niet noodzakelijk meer definitief onklaar moeten worden gemaakt. Ze kunnen ook 'tijdelijk onklaar' worden gemaakt.

Het ontwerpvoorstel bepaalt ook dat voortaan de federale politie de wapenhandelaars moet controleren.

Maar het voorstel is nog niet rond en ook nog niet ingediend.

(De auteur is justitiedacteur bij Gazet van Antwerpen)

www.gva.be/experts